

Ramon Muntanyola, del Born i del món

RESUM

L'abast i el context de l'obra literària de mossèn Ramon Muntanyola demanen una classificació temàtica bàsica per tal de conèixer sobre quins camps actua i com desenvolupa el seu corpus poètic. En aquest article se n'assenyalen tres punts, fonamentals: el món local, subratllant els principals trets caracterològics; l'hagiogràfic, amb l'atenció posada en el santoral local i universal i, finalment, l'obra de caire paisatgístic, que abasta gran part de la geografia catalana. Es destaca l'ús del terme "local", en el sentit de Yeats: "el guant per abastar l'univers".

RESUMEN

El ámbito y el contexto de la obra literaria de Ramon Muntanyola exigen una clasificación temática básica para conocer los campos sobre los que actúa y cómo desarrolla su corpus poético. En este artículo se señalan tres puntos fundamentales: el mundo local, subrayando su caracterología; la hagiografía, atendiendo al santoral local y universal y, finalmente, la obra de carácter paisajístico que abraza gran parte de la geografía catalana. Destaca el uso del término "local", en el sentido de Yeats: "el guante para alcanzar el mundo".

ABSTRACT

The scope and context of the literary work of Reverend Ramon Muntanyola requires a basic thematic classification to understand the fields where this applies and the way it develops its poetic corpus. Present paper points three fundamental aspects: the local world, highlighting its main characteristic features; the hagiographic, focusing on local and universal santoral; and finally, the landscape literary work, which covers much of the Catalan geography. Notice the use of the term "local" as understood by Yeats: "the glove to embrace the universe".

Paraules clau: literatura, poesia, religiositat, Catalunya, Església.

Palabras clave: literatura, poesía, religiosidad, Catalunya, Iglesia.

Keywords: literature, poetry, religiosity, Catalonia, Church.

Eugeni Perea Simón (Riudoms, 1954) és doctor en Història Moderna per la Universitat de Barcelona; professor d'Història Moderna i Contemporània a la UNED i Cap de l'Arxiu General de la Diputació de Tarragona. Ha escrit i publicat diversos llibres sobre temàtica diversa –història, onomàstica, geografia i literatura. En el camp de la història destaquen: *El comportament religiós a Catalunya al segle XIX a la diòcesi de Tarragona. El Compliment Pasqual* (1993); *Església i societat a l'arxidiòcesi de Tarragona durant el segle XVIII. Un estudi a través de les visites pastorals* (2000) i, en col·laboració, *Les visites pastorals dels orígens medievals a l'època contemporània* (2003). Darrerament, s'ha dedicat a l'estudi del paisatge a través de la literatura i el món de les arts, amb treballs com, *Montserrat, cartografia literària de la serra* (2007), *Cartografia literària del Camp de Tarragona* (2010) i *Cartografia literària del Priorat* (2016). Ha obtingut el Premi d'investigació onomàstica Josep Iglésies (1978); el Premi Pedrol Rius d'investigació històrica (1992); el Premi Fundació Josep Sanabre d'investigació històrica (1998), el Premi Rovira Virgili de memòries i dietaris (2007) i el Prix International Littérature Antonio Machado (2012).

Ramon Muntanyola, del Born i del món

Eugeni Perea Simón

*eperea@diputaciodeltarragona.cat

Qui fou Ramon Muntanyola? La pregunta, que d'entrada pot semblar un estirabot, és pertinent. I per què? Atesa la personalitat d'ampli espectre de l'home –sacerdot, poeta, activista cultural, catalanista, sociòleg, promotor d'habitatges–, és bo preguntar-se quina d'aquestes condicions preval o marca la seva personalitat i transcendència.¹

Aquestes valoracions, diguem-ne professionals, de Muntanyola, essent totes certes, tanmateix podem resumir-les en una de sola, la que ens indica Miquel Melendres en el pròleg a *Ànima endins*. Diu aquest altre sacerdot i poeta, que la poesia és un estat d'infància permanent i, si això s'escau en els bards, com a oficiants de la paraula que són, amb més raó pot aplicar-se a un sacerdot, ja que, per sentit etimològic, aquests treballen amb el sagrat i tracten de la bellesa més alta i pura. És una definició o concepte poètic particular, certament, però que no s'allunya d'altres definicions fetes per diversos corrents i autors: els grecs del món clàssic afirmaven que els poetes eren els intèrprets dels déus; Paul Valéry parlava de la puresa darrera del vers i Marià Manent creia que ser poeta és tenir consciència de la pròpia infantesa.

I efectivament, per damunt de tot Muntanyola és sacerdot, però no un sacerdot qualsevol, sinó pertanyent a un sacerdoci vocacional, viscut amb veritable sentit transcendent, tant en l'aspecte humà, com espiritual, sense trair cap d'aquests dos vessants. I fins a les darreres conseqüències. De fet, si resseguim la seva biografia, ens adonarem de seguida d'aquests seus valors, per la innocència amb què actua, per l'ús que fa de la vida i per com treballa, amb compromís i fidelitat sempre. Ho podem veure en alguns exemples: en el perdó a enemics concrets, no abstractes, i en parar l'altra galta després de rebre la bufetada, però també en la seva resistència o resposta a la jerarquia quan s'han de defensar valors i interessos socials i, naturalment, també en l'aposta que fa pel progrés en favor de les classes desfavorides que el duu, fins i tot, a esdevenir promotor d'habitatges per a famílies de pescadors, a Salou.

Malgrat que ja se sap, repetiré, però, la resposta de Muntanyola a l'arquebisbe quan aquest li demana que testifiqui en contra de l'assassí del seu pare, mort durant la Guerra Civil, tal com la recull Eufemià Fort i Cogul en la seva biografia. La resposta és categòrica: «La llei de Crist m'obliga a perdonar. No hi acudiré. Si la vostra eminència em força a anar-hi per manament d'autoritat, de la meua boca no eixirà una sola paraula que empitjori la situació del dissortat sotmès a la justícia. Soc conscient del que significa la sotana que porto».² Més claredat, contundència i responsabilitat no hi caben.

I recordaré igualment, pel que fa a la llengua i la cultura, el seu compromís radical pel catalanisme. Va ser creador del full parroquial, primer des de l'església dels Omells de na Gaia i després de tot un seguit de parròquies diocesanes que s'afegiren a la iniciativa, i encara, més tard, de la fundació de *Ressò*, antecedent directe de l'actual *Serra d'Or*.³

I què direm, pel que fa al seu compromís amb el món dels obrers i dels pobres? En aquest sentit, només vull recordar allò que ell mateix deia: que volia ser pobre, que mai no li trobessin diners a la

butxaca; i si en tenia o en guardava, no serien pas per a ell.⁴ El seu compromís real, no teòric, amb els sectors més desfavorits és prou evident i sovint causa d'enfrontaments, recels o crítiques per part de la petita burgesia local, que girava els ulls davant els problemes del moment, quan no n'era causant. Crida l'atenció, en aquest sentit, allò que va escriure sobre un llençol publicitari de la missió que havia de fer a Santa Eulàlia de Provençana, a l'Hospitalet de Llobregat (Barcelonès), i que esdevé tota una declaració de principis. Deia així, el cartell anunciador de la missió: «Obrer, tens raó; no es pot menjar».⁵ I la resposta va ser una església plena per a escoltar el predicador. Cal recordar, per a entendre el valor i la gosadia

de la frase, que anys cinquanta del segle d'estraperlo, general. Del seu veritable Manuel Ibàñez Escofet en relata la feina missional de Pi «que havia estat capellà mateix temps, feia Muntanyola, poeta i autor Vidal i Barraquer. En un parenostre per països de l'Est, i un altre era l'espanyola».⁶ I no igualment, la seva creient, com ens recorda dietari personal: que, en tornar a el senyor Guàrdias, en la Rambla, ell parlava amb el poeta, que ens

Muntanyola escrivia això en els passat, en un temps racionaments i repressió sentit cristià universal en parla un llibre de memòries on s'hi mossèn Ricart, beneficiat del de sindicats però que, al missions amb mossèn d'una biografia del cardenal acabar l'acte missional resaven l'Església perseguida, la dels per l'Església protegida, que podem deixar de recordar, obertura a tothom, fos o no Artur Bladé en aquesta cita de «Recordo, per cert, que el dia Tarragona, vaig anar a visitar seva magnífica llibreria de la un capellà prim i arborat. Quan presentà, va dir el nom del

sacerdot, mossèn Munta-nyola, vaig tenir una alegria. Li ho vaig dir i li'n vaig explicar el motiu: jo n'havia sentit parlar, feia uns anys, a Mèxic, on tenia un amic escriptor, Josep Roure-Toret, que rebia un full ciclostilat, "Ressò", que mossèn Muntanyola, aleshores confinat en un poblet perdut en un estrep de la Serra del Tallat, Els Omells de Na Gaia, escrivia i escampava pel món. Podia fer l'efecte de "la veu que clama en el desert", però no era així. La veu ressonava a més de 10.000 quilòmetres de distància. I jo la vaig sentir... En dir això, vaig veure que al capellà li brillaven els ulls i que s'emocionava. M'agafà la mà... Encara li vaig dir que jo no anava gaire a missa, però que així i tot... No em va deixar acabar: "– No hi fa res, no hi fa res -s'apressà a dir- Déu ens jutjarà pel nostre cor, i per les nostres obres! D'acord, d'acord..." Vam quedar amics per sempre més. I ara, algun vespre, a les set, hora de missa, faig cap a Salou, amb un amic tarragoní, l'Agustí Ferrer, només per sentir parlar mossèn Muntanyola. I ell, en veure'ns, ens saluda amb els ulls i, d'una manera o altra, dedica un record als catalans allunyats de la pàtria, a contracor, pels quals –i perquè puguin tornar– prega cada dia...». ⁷ Algunes de les actuacions de caire social del sacerdot també tenen una correspondència moral, documentada, amb la biografia de Francesc d'Assís, al qual vol imitar. I no podem deixar de subratllar que, en molts aspectes, Muntanyola s'avança

al Concili Vaticà II, tal com ens recorden la majoria d'estudis i aproximacions biogràfiques que se li han fet⁸.

I fruit d'aquest amor al proïsme, de consciència social, de valor cultural, de compromís amb la llengua, s'alça el referent evangèlic més radical, com veiem a través de la seva vida i obra. Tots els vessants de Muntanyola conflueixen en el sacerdoci, certament, de manera que davant de qualsevol adjectiu, hem de començar parlant del Muntanyola prevere. Un sacerdot que exerceix sovint amb una de les eines més estimades i sentides: la poesia.

Els tres caires de la poesia muntanyolenc

Al meu entendre, l'obra poètica de Muntanyola pot estructurar-se en tres caients no sempre prou perfilats, sinó amb fronteres permeables o d'aiguabarreig. Un primer caient està relacionat amb el món local, el de la poesia de proximitat, de pobles i gent familiar que ens trobem en carrers i places dels nostres itineraris més freqüents o habituals. Ara bé, sense que aquest món es talli en l'àmbit estricte de la població, sinó que es faci creixent en una relació del Born amb el món. Abastar l'univers des del suport local, en la mateixa línia de Yeats, quan deia que el localisme és un guant que ens posem per abastar l'univers. Un segon caient de la seva poesia és l'hagiogràfic, i, en aquest camp, Muntanyola també vincula, expressament, el santoral local i l'universal. Finalment, en aquesta personal classificació de la poètica de Muntanyola, podríem parlar d'un tercer vessant: el del camp paisatgístic, àmbit on hi excel·lí de manera exemplar.

No és aquesta una classificació banal o feta aleatòriament, sinó del tot pensada i necessària de disposar per tal d'esbrinar, si més no, la pretensió que l'autor tenia sobre la pròpia obra i, sobretot, per veure el manteniment i la ressonància que aquesta pogués tenir en el món d'avui.

Apuntats aquests tres caients o agrupacions temàtiques, hom es podrà preguntar respecte on queda la mística a la seva obra. Coincideixo amb altres autors⁹ a creure que Muntanyola no té una obra que pugui entrar en el veritable camp de la mística, en l'estil de Verdager, i encara, posem pel cas, però sí en el de l'espiritualitat, i aquest concepte ja es troba inclòs en els camps esmentats, tant si és poesia local com general –del Born i del món–, hagiogràfica o paisatgística. A propòsit de les velades al·lusions a la relació entre la poesia de Verdager i la de Muntanyola, em sembla que no són comparables, per bé que hi són: però si la del primer és la tempesta que retruny en valls i cims, potent, la del segon és més aviat una pluja fina, lenta i silenciosa. Pluja d'hivern! Ara bé, igualment efectiva en l'assaonament de l'esperit, que és on vol arribar-se.

Perfilades aquestes tres característiques de l'obra literària de Muntanyola, caldrà que hom es preguntí sobre quines conseqüències té i, doncs, quin caràcter pren la seva obra, local o general, hagiogràfica o paisatgística, en el món d'avui. Un món, el d'avui, que és radicalment diferent al que va viure Muntanyola. La societat actual ha esdevingut democràtica, l'Església ha perdut pes i influència social, el català ha assolit nivells de llengua oficial i la cultura és avui un bé accessible per a tothom.

Poesia de proximitat: del Born i del món

Muntanyola sap entrar molt bé en l'ànima de la gent i dels paisatges, descobrint-los i destacant les seves singularitats, defectes i virtuts, sempre amb dosis de fina ironia i d'un cert humor. Usa la toponímia menor per a crear sentiment de pertinença; té un interès especial per la parla popular, els registres locals,

Mn. Ramon Muntanyola, llegint un dels seus poemes en el transcurs d'una trobada a Vallbona de les Monges.

de manera que la seva inclusió proporciona al poema una frescor i proximitat que el lector, o bé l'oïdor, ràpidament es fa seva. No oblidem que la major part de la seva poètica es vehicula a través del model de cançoner i mètrica popular, versos heptasíl·labs o decasíl·labs, sovint rimats, als quals l'orella tradicionalment hi està més avesada. En qualsevol cas, és una poesia blanca, i per això mateix aquesta singularitat contrasta amb el seu caràcter, sempre crític en la paraula i radical en els fets.

Un detall d'aquest coneixement i sentit popular, proper als llocs i focs que té Muntanyola, és la botànica –plantes, herbes, arbustos i lianes– amb nom propi: ell parla de gatoses, abriülls, boix, llorer, canya, heura, sajolida, ruda, alfàbrega, farigola, romaní... Com ja he dit, Muntanyola usa específics amb la voluntat de vincular la poesia amb el món rural. Recordem que Verdaguer també se serveix d'aquest recurs, amb l'elogi i la versificació de les plantes més senzilles i humils, però d'un ús i coneixement remeier popular, de manera que a través de la botànica s'arribi a l'estovament del cor, a la sensibilització.¹⁰

Tanmateix, no ens enganyem, l'hipotètic localisme que usa Muntanyola sempre té una clara intencionalitat final, ho aconsegueixi o no, com és l'universalisme. Alguns autors ja s'hi han fixat, en aquest detall, com Albert Manent en el *Solc de les hores*, quan relata fets de la seva vida relacionats amb els Països Catalans i l'activitat política, cultural i associativa.¹¹

Com a prova i mostra d'aquest vincle entre Born i món, parem atenció al poema dedicat a la ciutat

de Tarragona, on hi aflora la seva història, però ben trenada amb els fils de la romanitat clàssica i del més pur i elemental cristianisme. De fet, és el mateix recurs i la mateixa tècnica compositiva usats en els goigs¹², mesclant sempre el món local amb la història, la cultura i la devoció d'una àrea geogràfica superior, de manera que sense renunciar als valors locals, ens sentim partícips d'una comunitat humana més dilatada, ecumènica:

Urbs immortal, les ínclites Muralles,
el Circ, el Fòrum, el Castell d'August,
per què tindrien aquest or de palles
si no adoraves el Bressol del Just?

Palla i Espiga, Palmes i topazi,
fresseig d'Hosanna pel vetust vial.
Per què les pedres s'estremiren quasi,
en brillar el Calze sobre el teu Tossal?

La Creu cimeja. Panteixà la Lloba,
i Tu dringares, exultant, d'or jove:
–dring de lloança, preu de Crucifix.

Un bes d'Apòstol i una Noia ardida,
en engendrar-te per la nova vida,
magnificaren els teus murs antics.¹³

Per a reblar aquesta pretesa intencionalitat de fusió d'àmbits geogràfics, després de «Tàrraco àurea» només cal que parem atenció al poema dedicat a un petit poble del Priorat, Bellmunt. Amb quatre versos, Muntanyola no solament fusiona o agermana dos pobles sinó que, a més, ens desvela l'evolució demogràfica i econòmica de Bellmunt i la seva producció minera:

Amb galena i baritina
has doblat els estadants,
però perds la barretina
per respecte als murcians.

Tanmateix, el riu Siurana
et duu l'aigua sempre a punt,
i seràs tan catalana
com el nom que tens, Bellmunt.¹⁴

En aquest món local –i en el paisatge del qual parlarem més endavant– hi apareixen personatges que tant poden dur mitra com barret, barretina o gorra: són homes i dones amb sentit moral i de pàtria, amb categoria i força poètica, com veurem en els dos exemples següents. El primer l'extraïem del darrer cant del poema dedicat a Francesc Vidal i Barraquer, «El cardenal proscrit», on Muntanyola resum i vaticina, l'any 1968:

Vinc de Suïssa!

Pelegrí

d'una Vall fosca i llunyedana
on, en la pau d'un Monestir,
vora els avets i una campana,
ve somniant cada matí,
el seu retorn a la solana
un home ferm, exiliat!

Rere trenta anys de covardia
i de silenci interessat,
un nou alè de profecia
obri els batents de la Ciutat.

El que no han dit l'ocell i l'ona,
l'Amor ho canti a plena veu:
El Cardenal de Tarragona
retornarà a la seva Seu!¹⁵

Però l'afecte i l'estima personal no tenen res a veure amb la categoria jeràrquica, de manera que el dolor i l'enyorança pel traspàs d'un amic s'alça igualment davant la mort d'un simple rector de parròquia rural, com en el cas de mossèn Josep Prat i Perelló, rector de Savallà del Comtat. A «Seqüència», Muntanyola converteix el dolor per la mort d'aquest amic en una escala ascendent que va des de la més crua desesperació davant del cos inert fins a la sublimació i confiança en la creença de la resurrecció. El poema apareix inclòs en el llibre *Ànima endins* (1948):

Te'n vas anar sense donar-me avís.
Per què, sens comiat, feres partida?
I el sol brillava, i era el cel tot llis
quan, amb coltell, m'obries la ferida!

La nova del traspàs, l'adverament
del teu viatge m'estremí la galta.
El pols s'esfereí. No tinc esment
de mi mateix sinó del dol. Malalta

la veu del cor vibrà. S'alçava el crit
de la carn i la sang, massa egoista.
Et sabem immortal, tot esperit,
i encara ens dol de refrenar la vista!

Et voldríem present amb carn i os,
et voldríem palpable com suara,
com si t'améssim pel caient del cos
i no per ta doctrina, molt més clara.

Et cridem i et plorem perquè els humans
sentits incerts, amb què jutgem les coses,
no poden aixecar-nos prou les mans
per abastar aquest Cel on tu reposes.

Plorem, és cert, perquè no capim res
de les divines altituds serenes,
i conservem un viure massa encès
d'aquesta flama que ens bleeix les venes.

Atorga'ns, bon amic, un interval
–permet de donar eixamples al deliri–
per parlar-te avui com un mortal
que té la seva llar al cementiri.¹⁶

La poesia hagiogràfica

En una segona agrupació temàtica de l'obra muntanyolenc hi hem inclòs els poemes de caire hagiogràfic, composicions dedicades a sants –locals o universals–, himnes, goigs, estampes de comunió, antífones... En termes generals, es tracta de poemes de caràcter pietós, íntim, espiritual, però sense la força ni la profunditat de la mística, com ja s'ha assenyalat; ara bé, d'un tendre i efectiu resultat per l'emoció i senzillesa que transpiren. Posaré quatre exemples interessants, el primer extret del llibre *Ànima endins* (1948), titulat «Feu-vos enrere, estels!»:

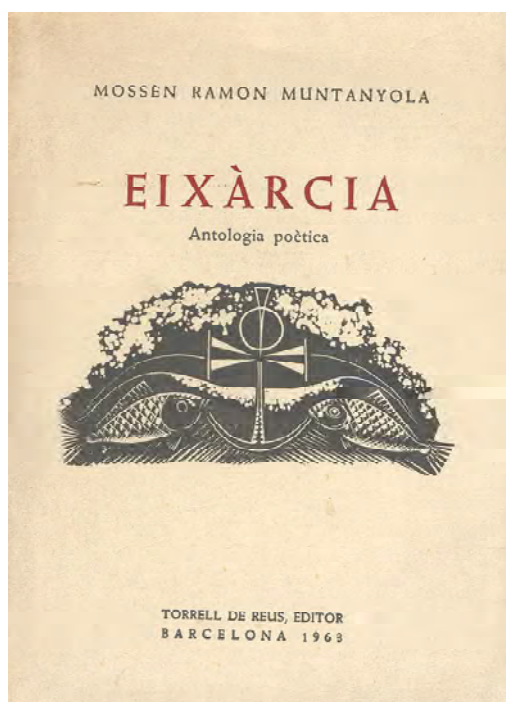
Estels de la Nit tendra
i casta de Nadal,
no us reca avui d'encendre
les llums? En un Portal,

divinament avara,
la Llum brolla dels cels.

La Nit es torna clara,
Feu-vos enrere, Estels!¹⁷

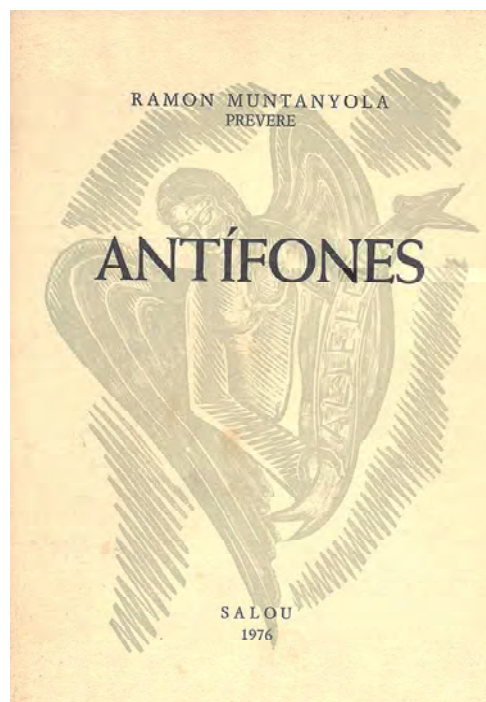
Un segon exemple l'extrec d'una antífona de 1976, en la qual es descriuen els efectes balsàmics del vi eucarístic, accessible des d'un gotim de raïm. La musicalitat i el ritme de la composició són inqüestionables:

Sols un gotim, una mica
de la Sang del teu costat.
Tota cosa es purifica.
Si el cor se n'omple, repica
de sentir-se blanquejat.¹⁸

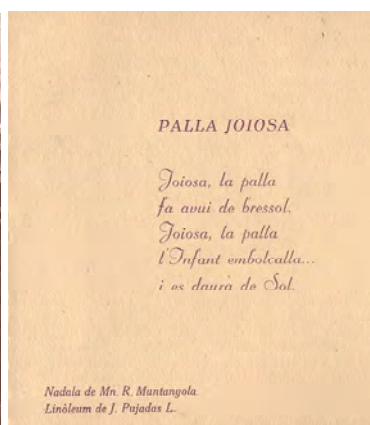

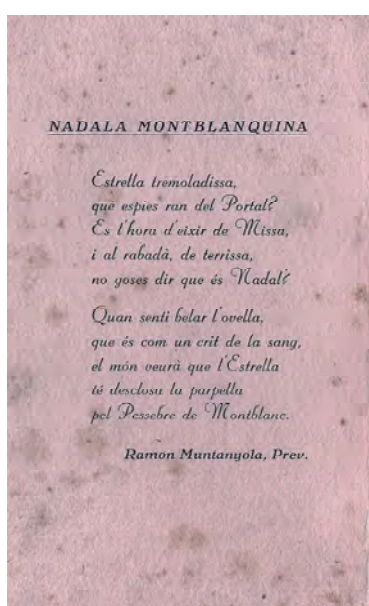
Portada del llibre
Eixàrcia, editat per
Torrell de Reus l'any
1963

Portada del llibre
Antífones, editat a
Salou l'any 1976

Al llarg de les dècades dels cinquanta i seixanta del segle passat, cada any, el farmacèutic montblanqui Joan Pujadas Lamarca, home d'esperit artístic, i apassionat de les tradicions catalanes, elaborava sobre superfície de linòleum una obra, generalment plasmant algun indret de Montblanc que, acompanyat per una nadala de Mossèn Ramon Muntanyola i impressa a la impremta Requesens de la vila, servia per felicitar en nom propi i de la seva família, al seu nombrós cercle d'amistats.

Imatges superiors. Nadala corresponent a l'any 1955, impressa sobre cartulina color crem i mides de 12 x12 cm., representant un sector de la plaça Major de Montblanc. A la dreta, verset de caràcter nadalenc de Mn. Ramon Muntanyola. (Arxiu Ramon Requesens Queralt).

Imatges inferiors. Nadala corresponent a l'any 1957, impressa sobre cartulina color crem i mides de 18 x11 cm., representant el Portal de Bové de Montblanc. A la dreta, poesia de Mn. Muntanyola. (Arxiu Ramon Requesens Queralt).

Com a mostra d'aquesta poètica hagiogràfica, vegem ara el poema endreçat a Francesc d'Assís, sant d'especial devoció i exemple per a Muntanyola, tant per la seva senzillesa com pel seu sentit de pobresa i de servei evangèlic:

Francesc d'Assís, el sant de la follia,
l'avantguardista de l'amor dispers,
el trobador seràfic de la Umbria
que canta embriagant-se d'univers.

Francesc d'Assís, l'espòs de la pobresa,
el dolç germà del llop i del pinsà,
el cavaller que es llança a la contesa
esbatanat del cor i de la mà.

Francesc d'Assís, un aire i un somriure
de Crist que s'adelita d'ésser al món...
un àngel o bé un home que sap viure
per conèixer les coses tal com són.

Francesc d'Assís, apòstol i profeta,
intèrpret del misteri i de l'encís,
el qui escriu un poema amb la concreta
serena llum que ve del Paradís.

Francesc d'Assís! El sol i la natura,
després que tu has passat, mostren millor
el nom i la ciència que fulgura
en l'obra que escampà Nostre Senyor.¹⁹

Finalment, l'exemple del cavaller que encarna, a parts iguals, l'amor humà i el diví, amb tota la càrrega trobadoresca i patriòtica que per a Catalunya té la figura de sant Jordi, en lluita contra les forces del mal que representa el drac. En aquesta antífona s'hi torna a barrejar la mítica local, la de la llegenda de sant Jordi de Montblanc, amb la tradició cavalleresca medieval europea:

Cavaller Sant Jordi!
Esgrimiu la llança
i occiu-nos el Drac.

Soni el clavicordi
de la jubilança
rere del batzac.

I, la Dama, lliure,
agenci el somriure
amb un bes, en pac.²⁰

El paisatge sintetitzat

El darrer apartat temàtic en què hem dividit l'obra poètica de Muntanyola és el del paisatge, del qual esdevé mestre, tant per la capacitat descriptiva que posseeix, com pels recursos emprats a l'hora de sintetitzar les característiques d'un poble o lloc. En la majoria dels casos són descripcions fetes des d'una perspectiva bucòlica, ruralista, naturalista fins i tot. El poema «Paisatge d'estiu» és una prova d'aquesta línia creativa:

Jo m'encanto en un paisatge
que té un fons clapat de sol,
quatre pins, i una figuera,
un turó i un corriol

i una donzella que passa
i una pagesa que ve
i un gos que lladra, i un home
que s'arrapa en el coster.

I unes rengleres de vinya
i avellaners, i un tancat
i una carena que es trenca
amb una ermita al costat.

I a l'altre extrem, ran del poble,
rengs d'hortes vora del riu,
i enfilat a una pomera
un bordegàs que somriu.

Aquest és el meu paisatge
de migdiada d'estiu²¹.

I del mateix llibre, aquesta primera estrofa del poema «La mar», compost el 1963:

Plau-me la mar ben calma i ben serena
amb aquell to tan blau i tan encès,
i plau-me esfereïda de tan plena
de neguits i d'oracles i tant pes

de vaixells de pirates i barquetes
de pescadors honrats, i de dofins.

Plau-me la mar, de nit, amb les llumetes
que lentament es perden, mar endins.²²

Un sonet dedicat a les Coves del Drac, a Mallorca, aplegat a *Eixàrcia*, torna a fondre conceptes i interessos: dins el paisatge interior de la terra, com si fos l'ànima d'un cos, Muntanyola hi ha fet aflorar la mítica i l'amor cavalleresc:

Al món inèdit, on m'esqueia un dia,
 hi ha un pèlag d'aigües clares i silencis,
 i en el pregon del llac les blanques dents
 d'una princesa que a nedar hi venia.

Les perdé. Nua, segles ha que espia
 a ran de l'aigua, i amb els ulls ardents
 que un hom aplegui ses disperses dents,
 les més boniques que l'Amor sabia.

És endebades. I li priva el fat
 d'acudir al jovencell que té a la vora.
 Adés esqueixalaven fruit vedat,

i ara expien la culpa, somnolents:
 Ell en la pedra que llanguex i plora,
 i Ella en l'estàtua que perdé les dents.²³

En síntesi, Muntanyola és un autor que forma part d'aquella escala gradual de sacerdots poetes que a Catalunya posaren el vers en la veu popular i contribuïren a la culturització social. I tot plegat, en una època de caresties de tota mena i on la literatura, sovint, esdevé llenguatge d'interpretació del temps i suport per a la construcció de futur. En aquest sentit, Muntanyola fa de notari –com a capellà també té la potestat fedatària– i esdevé exemple i lliçó de fidelitat al país. És model de treball en camps molt diversos, però relacionats, i això permet fer mirades més afinades sobre la realitat viscuda i obtenir seguretat a l'hora d'acarar el futur. Tot això penso que és vàlid avui, i per a qualsevol altre temps que pugui venir. No hi fa res que les coordenades del temps de Muntanyola siguin diferents a les nostres: la necessitat del vers, l'exemple de treball, la fidelitat i crítica tal com ell va exercir-les, són de qualssevol temps i moments.

Mossèn Ramon Muntanyola arribant en autobús per predicar les Missions.

Notes

- 1.- En el pròleg al seu primer llibre, Miquel Melendres serà qui primer parli de la «personalitat extra literària del poeta», Ramon Muntanyola: *Ànima endins*. Poemes. Reus: Impremta Cuscó, 1948, p. 9. Més tard, en la biografia que li faci Eufemià Fort i Cogul, s'aniran apuntant i sumant tots aquests actius com a valors afegits al de prevere, *Ramon Muntanyola, testimoni de reconciliació*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1977, p. 81, 198, 218. També ho subratllarà Albert Manent: «Mossèn Ramon Muntanyola, un peoner encès», dins *Solc de les hores. Retrats d'escriptors i de polítics*. Barcelona: Destino, 1988, p. 113.
- 2.- Fort i Cogul, *Ramon Muntanyola...*, p. 151, que ho recull d'un text de Josep Iglésies.
- 3.- *Ibidem*, p. 127ss.
- 4.- «i em sabia greu que a l'hora de la mort em trobessin deu pessetes», diu Muntanyola, *ibidem*, p. 122.
- 5.- *Ibidem*, p. 135.
- 6.- Manuel Ibàñez Escofet: *La memòria és un gran cementiri*. Barcelona: Edicions 62, 1990, p. 224-5.
- 7.- A. Bladé i Desumvila: *Viure a Tarragona (Fulls d'un Dietari 1966-1969)*. Tarragona: Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, 1984, p. 31 (nota de 24 de març de 1966).
- 8.- L'escriptor i memorialista Artur Bladé, després d'haver escoltat un sermó de Muntanyola, escriu en el seu dietari: «Quina impressió de trobar un Salou sense una ànima pels carrers! Semblava un d'aquells pobles que surten a les pel·lícules per a representar la mort total o després d'un atac amb bombes atòmiques. En canvi, l'església era plena de gent. Mossèn Muntanyola ens va veure de seguida i, possiblement, ens dedicà, "in mente", un paràgraf del seu sermó en que, comentant alguns aspectes del Concili Vaticà II, es referí no solament a la llibertat religiosa, sinó a la llibertat a la qual tenen dret els homes i els pobles oprimits», *Ibidem*, p. 59 (nota de 5 de desembre de 1966).
- 9.- «En la poesia de Muntanyola ressona Verdaguer, però és un verdaguerià que ha llegit Carner i fins Guerau de Liost, encara que no es proposa d'imitar-los ni de fer cap aportació de poesia mística», Manent, *Solc de les hores*, p. 118.
- 10.- Jacint Verdaguer: *Brins d'espígol*. Primera edició preparada per Amadeu-J. Soberanas. Pòrtic de Pere Bohigas. Tarragona: Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, 1981.
- 11.- Albert Manent: *Mossèn Ramon Muntanyola...*, p. 107-119. Sobre el caràcter i obra de Muntanyola, Xavier Amorós ha escrit que tenia «fama de catalanista i de rebel» i que «Era universalista. La seva pàtria era el món», X. Amorós: *Temps estranys. Claroscurs en la llarga postguerra reusenca. Llibre primer, 1941-1950*. Reus: AER, 2000, p. 138, 139. Joan Maria Pujals, per la seva banda, ha remarcat aquest aspecte, quan parlant de l'Espluga de Francolí, Barberà, Montblanc, Tarragona, Poblet..., «esdevenen la petita pàtria d'una pàtria més gran: la de la llengua catalana. València, les Illes, el Rosselló, apareixen en una evocació de paisatges, arquitectures, motius històrics i religiosos», «L'obra poètica de Ramon Muntanyola», dins *La cultura catalana en projecció de futur. Homenatge a Josep Massot i Muntaner*, a cura de Germà Colón, T. Martínez Romero i Maria Pilar Perea. Castelló de la Plana: Publicacions de la Universitat Jaume I, 2004, p. 437.
- 12.- Recentment, Mn. Joan Roig i Montserrat ha tingut cura de l'aplec de goigs escrits per Muntanyola, *Els goigs i els cants populars de Mn. Ramon Muntanyola*. Tarragona: Gogistes Tarragonins, 2017.
- 13.- Ramon Muntanyola: «Tàrraco àurea», dins *Llocs i focs*. A cura de Joan Maria Pujals. Tarragona: Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, 1982, p. 248.
- 14.- *Ibidem*, p. 192.
- 15.- Ramon Muntanyola, *Antífoes*. Salou, 1976, p. 45-49.
- 16.- Muntanyola, *Ànima endins*, p. 95-98.
- 17.- *Ibidem*, p. 32.
- 18.- Muntanyola, *Antífoes*, p. 30. Aquest poema és coincident, en el tema de la higiene espiritual, amb uns versos de mossèn Cinto Verdaguer, que pren la planta de l'hisop, en comptes del gra de raïm, per purificar-se: «Senyor, pequí, / pietat de mi. / Espargiu-me ab hisop, / rosat y xop / de vostra sanch divina, / ma dolsa medecina.

// Negra és la nit del pecat, / oh, ma estrella matutina; / mes ben rentat / me'n dexareu, / blanch com la neu», Verdaguer, *Brins d'espígol*, xxxii, p. 137.

- 19.- Ramon Muntanyola: *Eixàrcia*. Barcelona: Torrell de Reus, editor, 1963, p. 27. Respecte a la devoció i estima a sant Francesc d'Assís de Muntanyola, no serà sobrer recordar la il·lusió que li va fer rebre l'encàrrec d'escriure una obra de teatre sobre el franciscà riudomenc Bonaventura Gran (1620-1684), malgrat que, finalment, no va poder acabar-la.
- 20.- Muntanyola, *Eixàrcia*, p. 82.
- 21.- Muntanyola, *Eixàrcia*, p. 50.
- 22.- *Ibidem*, p. 33-34.
- 23.- Muntanyola, *Eixàrcia*, p. 39.

Mn. Ramon Muntanyola, assegut al pedrís de la columna, amb diversos companys clergues, al Monestir de Poblet (foto Calafell).

---

* Fotos: Les fotos de les pàgines 526, 533 i 535 procedeixen de l'Arxiu Històric de Tarragona (AHT).

Lectura del veredict dels premis dels Jocs Florals de la Llengua Catalana celebrats el 20 d'octubre de 1968 a Zuric (Suïssa), on Ramon Muntanyola obtingué la "Viola d'or" amb el poema *Salm d'avui*. A la foto inferior veiem el nombrós públic assistent a l'acte (fotos cedides gentilment per Antoni Caselles Andreu, de Farena).

Façana de la casa natal de Mn. Muntanyola